

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету економіки і управління
Віталій КАРПЕНКО

01.02.2024 р.

ПРОГРАМА
атестаційного екзамену
за освітньо-професійною програмою «Економіка і аналітика бізнесу»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 051 Економіка

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність: 051 Економіка
Освітня програма: Економіка і аналітика бізнесу

Схвалена на засіданні кафедри економіки, аналітики, моделювання та інформаційних технологій в бізнесі

Протокол від «27» грудня 2023 р. № 5. Зав. кафедри Павло ГРИГОРУК

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету економіки і управління
Протокол від «23» січня 2024 р. № 16/24.

Голова вченої ради факультету Віталій КАРПЕНКО

Хмельницький – 2024

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Атестаційний екзамен за спеціальністю 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка і аналітика бізнесу» для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр передбачає тестову перевірку знань з комплексу дисциплін професійного спрямування:

1. Економіка підприємства.
2. Організація бізнес-процесів.
3. Оцінювання ризиків при прийнятті правлінських рішень.
4. Планування бізнес-процесів.
5. Проектний аналіз.

Метою атестаційного екзамену є перевірка якості знань, умінь і навичок, визначення стану готовності здобувачів спеціальності 051 «Економіка», до професійної діяльності в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» відповідно до вимог навчання за освітнім рівнем бакалавр.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Атестаційний екзамен за спеціальністю 051 «Економіка» освітньо-Професійної програми «Економіка і аналітика бізнесу» для здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр проводиться екзаменаційною комісією університету, до складу якої можуть включатися представники роботодавців та їх об'єднань і яка створюється наказом ректора та діє відповідно до Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та наукових ступенів у Хмельницькому національному університеті.

Атестаційний екзамен відбувається у формі комп'ютерного тестування У середовищі Moodle. Екзаменаційний білет містить 50 тестових завдань.

Атестаційний екзамен виставляється при отриманні здобувачем з дисципліни від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за вітчизняною шкалою ставиться відповідна оцінка, а за шкалою ECTS – оцінка, що відповідає набраній кількості балів.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ECTS.

Оцінка ECTS	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання	
A	4,75–5,00	5	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4	<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4	<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3	<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2	<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

ПЕРЕЛІК ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ (НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН), НА БАЗІ ЯКИХ СКЛАДАЄТЬСЯ ІСПИТ

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Тема 1. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Підприємство як господарюючий статутний суб'єкт. Напрямки його діяльності та права в галузі планування, управління ресурсами, розпорядження доходами і прибутками. Мета функціонування підприємства на ринку. Елементи зовнішнього середовища функціонування підприємства: інфраструктура ринку, що обслуговує підприємство, її характеристика (торгово-посередницька, виробнича, фінансово-кредитна, науково-інформаційна тощо). Організаційно-економічні умови функціонування підприємства. Поняття економічного суверенітету, самоокупності, рентабельності, самофінансування. Класифікація підприємств та характеристика їх видів. Економічні особливості різних видів підприємств.

Тема 2. Теорії та моделі підприємств

Місце і роль підприємства в економічній системі суспільства, класична економічна теорія, кейнсіанська економічна теорія, неокласична теорія. Інституціональна концепція. Еволюційний підхід до поведінки підприємства, підприємницька модель підприємства, концепція агентської моделі підприємства, «теорія виживання», визначення підприємства відповідно до інтеграційної концепції.

Тема 3. Основи підприємництва

Підприємство як сучасна форма господарювання. Загальна характеристика підприємницької та господарської діяльності. Форми реалізації і основні напрями економічної політики держави. Державне регулювання господарської й підприємницької діяльності. Державна реєстрація і порядок ліквідації суб'єктів підприємництва. Договірні взаємовідносини у підприємстві. Міжнародна підприємницька діяльність.

Тема 4. Зовнішнє середовище господарювання підприємства

Елементи економічного оточення, ринкового та зовнішнього середовища функціонування підприємства. Механізм державного регулювання діяльності підприємства. Економічне регулювання та його важелі. Конкурентне ринкове середовище підприємства. Види конкурентних протиріч, визначення та класифікація конкурентів. Негативні та позитивні чинники наявності конкурентів на ринку.

Тема 5. Персонал підприємства, продуктивність праці

Персонал підприємства та його характеристика за кваліфікаційними ознаками. Принципи формування трудових ресурсів в умовах ринкової економіки. Основні завдання управління трудовими ресурсами на підприємстві. Фактори, що впливають на формування трудових ресурсів.

Продуктивність праці робітників: поняття та методи оцінки. Фактори, що впливають на продуктивність праці та їх класифікація. Основні напрями підвищення продуктивності праці та ефективності персоналу підприємства.

Тема 6. Оплата праці персоналу

Системи та форми оплати праці та їх характеристика. Мотивація трудової діяльності. Сучасна політика оплати праці. Тарифна система, її зміст, призначення та використання на підприємстві. Мінімальна заробітна плата і фактори, що її визначають. Державне регулювання мінімальної заробітної плати та її вплив на рівень ставок та окладів окремих робітників. Поняття «гнучкого тарифу». Сутність контрактної форми оплати праці. Спеціальні контрактні форми оплати праці. Соціальні виплати та пільги як стимулюючий фактор продуктивності.

Форми додаткової заробітної плати, особливості їх застосування на підприємствах з різними формами власності. Форми та системи преміювання на підприємстві. Формування фонду заробітної плати на підприємстві. Державне регулювання оплати праці.

Тема 7. Основний капітал

Суть, види і функції капіталу. Виробничі фонди підприємства. Характеристика складу основних засобів за різними класифікаційними ознаками. Оцінка основних засобів: первісна, поновлена, залишкова вартість. Поняття ліквідаційної вартості. Фізичний та моральний знос основних засобів. Причини морального зносу та їх характеристика. Економічна природа амортизації основних засобів. Види амортизації, їх характеристика та призначення у відтворювальному процесі. Показники, що характеризують стан та рух основних засобів. Методи розрахунку середньорічної вартості основних засобів, коефіцієнти оновлення та вибуття, придатності основних засобів. Ефективність використання основних засобів: поняття та критерії оцінки. Показники, що характеризують використання основних засобів, їх зміст та методика розрахунку. Аналіз ефективності використання основних засобів. Фактори, що обумовлюють рівень ефективності використання основних засобів та шляхи її підвищення. Відтворення основних засобів підприємства, умови та форми здійснення. Поняття капітальних вкладень та капітального будівництва. Нове будівництво, капітальний ремонт, реконструкція та технічне переобладнання підприємства, модернізація обладнання як форми відтворення основних засобів.

Тема 8. Техніко-технологічна база підприємства та виробнича потужність підприємства

Характеристика техніко-технологічної бази підприємства, організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємства. Лізинг як форма оновлення технічної бази

виробництва (діяльності). Поняття «виробнича потужність підприємства», «виробнича потужність структурних підрозділів», окремих ланок виробництва, основного виду обладнання. Інформаційна база та послідовність розрахунку виробничої потужності підприємства. Системи та методи визначення потужності підприємства. Специфіка розрахунку виробничої потужності у різних галузях економіки. Формування та використання виробничої потужності підприємства.

Тема 9. Оборотний капітал

Поняття оборотного капіталу. Характеристика складу оборотних коштів за різними класифікаційними ознаками. Показники оборотності оборотних коштів. Поняття оптимальної партії постачання та регламенту поставки. Критерії оптимізації партії постачання та обґрунтування її обсягу. Планування потреби підприємства в матеріальних ресурсах за елементами: основні матеріали, допоміжні матеріали, комплектуючі, паливо і електроенергія, інструменти, тара та інше. Норми витрат як основа визначення потреби підприємства в матеріальних ресурсах. Види норм і їх характеристика. Методи розробки норм витрат. Значення та напрямки підвищення ресурсозбереження на виробництві.

Запаси матеріально-сировинних ресурсів підприємства, їх необхідність та призначення. Класифікація виробничих запасів. Показники, що характеризують виробничі запаси, та методика їх розрахунку. Нормування виробничих запасів як важливий етап управління ними. Методи нормування виробничих запасів (сировини та матеріалів, інвентарю та швидкозношуваних предметів праці, інструменту, комплектуючих тощо).

Тема 10. Інтелектуальний капітал

Поняття інтелектуального капіталу. Склад нематеріальних ресурсів підприємства. Характеристика об'єктів промислової та інтелектуальної власності. Нематеріальні активи підприємства. Патент, свідоцтво, ліцензія як форма юридичного захисту об'єктів інтелектуальної власності. Оцінка вартості та амортизація нематеріальних активів.

Тема 11. Інвестиції

Поняття, склад і структура інвестицій. Визначення необхідного обсягу та джерел фінансування виробничих інвестицій. Формування і регулювання фінансових інвестицій (цінних паперів). Оцінка ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень і фінансових інвестицій. Інвестиційні проекти підприємств і організацій.

Тема 12. Інноваційна діяльність

Характеристика інновацій та інноваційної діяльності. Фінансова підтримка інноваційної діяльності. Інноваційні процеси. Науково-технічний та організаційний прогрес. Економічна ефективність технічних і організаційних нововведень. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні.

Тема 13. Матеріально-технічне забезпечення і виробнича логістика.

Матеріально-технічне забезпечення виробництва. Організація матеріально-технічного забезпечення. Розрахунок потреби в матеріальних ресурсах. Запаси і регулювання їх розмірів

Тема 14. Витрати підприємства

Сутність понять «витрати», «поточні витрати підприємства», «собівартість продукції, послуг та робіт». Взаємозв'язок та взаємообумовленість ресурсів і поточних витрат підприємства. Класифікація поточних витрат підприємства за місцем виникнення витрат, за функціональним призначенням, економічними елементами, способом перенесення на вартість продукції, рівнем еластичності від обсягів виробництва, ступенем однорідності, періодами, принципами організації управління. Особливості складу поточних витрат в окремих галузях економіки. Поняття управлінський, бухгалтерський, податковий облік витрат. Показники собівартості продукції та порядок їх обчислення. Фактори, що впливають на формування поточних витрат підприємства, собівартість продукції та послуг, шляхи їх економії на підприємстві. Собівартість окремих видів продукції. Вибір калькуляційних одиниць. Калькулювання повних витрат на виробництво продукції та послуг. Методи калькулювання собівартості. Нормативна калькуляція як метод визначення планової собівартості продукції (послуг, робіт, тощо). Порядок віднесення витрат на собівартість окремих видів продукції. Розрахунок планової калькуляції. Особливості калькулювання продукції на підприємствах окремих галузей.

Тема 15. Ринок і продукція

Поняття ринку: його складові та інфраструктура. Особливості становлення ринкових відносин в Україні. Класифікація видів продукції підприємства за ступенем готовності, характером об'єкту виробництва, особливостями використання, напрямком збуту. Номенклатура і асортимент продукції. Управління обсягами реалізації продукції підприємства, залишками готової продукції.

Тема 16. Товарна та цінова політика підприємства

Ціни на продукцію (послуги): сутнісна характеристика, види, методи встановлення та регулювання.

Тема 17. Структура та управління підприємством

Сутність і функції процесу управління. Методи управління діяльністю підприємства. Організаційні структури управління підприємством. Вищі органи державного управління підприємствами і організаціями.

Тема 18. Основи прогнозування та планування діяльності підприємства

Державне економічне регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Прогнозування розвитку підприємств.

Планування як процес. Його необхідність та доцільність в ринкових умовах. Принципи планування та їх характеристики. Поняття плану, класифікаційні ознаки та види планів. Система планів економічного та соціального розвитку підприємств, їх зміст. Методи планування, їх характеристики та умови раціонального застосування. Стратегічне планування, його відмінність від традиційного планування та обмеження у використанні. Бізнес-план у ринковій системі господарювання. Підготовка та розробка бізнес-плану. Зміст і структура бізнес-плану.

Тема 19. Обґрунтування виробничої програми підприємства

Зміст, завдання та місце виробничої програми в системі господарських планів підприємства. Основні розділи виробничої програми. Показники виробничої програми: товарна, валова, чиста, умовно-чиста, нормативно-чиста, реалізована продукція. Поняття внутрішньозаводського та валового обороту. Умови забезпечення виконання виробничої програми підприємства.

Тема 20. Фінансово-економічні результати суб'єкти господарювання

Місце доходів у системі показників, що характеризують стан та роз виток підприємства. Чинники, що визначають розмір доходів різних галузей економіки. Резерви підвищення доходів. Методичні інструменти аналізу доходів підприємства, факторів, що обумовлюють їх формування. Методи обґрунтування плану-прогнозу до ходів в окремих галузях економіки. Системи та методи внутрішнього контролю за доходами підприємства. Сутність та функції прибутку, його значення в діяльності підприємства, джерела утворення. Види та класифікація прибутку. Механізм утворення валового прибутку, фінансових результатів від операційної діяльності, фінансових результатів від фінансової та інвестиційної діяльності, фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування, чистого прибутку. Показники прибутку та рентабельності, фактори, що впливають на рентабельність діяльності підприємства. Система організаційного забезпечення управління прибутком підприємства. Інформаційна база аналізу прибутку. Системи та методи аналізу прибутку та прибутковості діяльності підприємства. Оцінка достатності прибутку підприємства. Методика обґрунтування прибутку на плановий період. Сутнісна характеристика та вимірювання ефективності виробництва. Чинники зростання ефективності виробництва.

Тема 21. Оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності

Принципи оцінювання абсолютної та порівняльної ефективності інновацій та інвестицій. Види економічної ефективності та форми ефекту від технічних нововведень. Обчислення сукупного економічного ефекту від технічних нововведень. Розрахунок комерційного ефекту у виробників і споживачів новинок. Особливості оцінювання економічної ефективності інновацій у промисловому виробництві

Тема 22. Інтегральна ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність

Поняття ефективності. Показники та критерії ефективності. Система показників ефективності. Основні і допоміжні показники ефективності. Інтегральна ефективність діяльності підприємства.

Поняття конкурентоспроможності підприємства та продукції, їх взаємозв'язок та взаємообумовленість. Показники та критерії оцінки конкурентоспроможності підприємства за

напрямами його діяльності: виробничої, організаційно-управлінської, кадрової. Методи узагальнюючої оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства. Часткові показники конкурентоспроможності та їх характеристика. Організаційно-економічні та техніко-технологічні фактори, що обумовлюють конкурентоспроможність підприємства. Прогнозування рівня конкурентоспроможності та умов його досягнення. Обґрунтування заходів щодо зміцнення конкурентоспроможності підприємства. Стандартизація і сертифікація продукції. Державний нагляд за якістю та внутрішньовиробничий технічний контроль.

Тема 23. Трансформація та реструктуризація підприємств

Трансформація підприємств. Необхідність і суть реструктуризації підприємства. Мета реструктуризації. Зовнішні та внутрішні причини реструктуризації. Види реструктуризації, їх характеристика. Бізнес-план реструктуризації підприємства. Способи реструктуризації підприємства. Оцінка результатів реструктуризації. Суть процесу санації підприємства. Класична модель санації. Бізнес-план санації підприємства. Види санації підприємства. Фінансування санаційних заходів. Техніко-економічне обґрунтування санації підприємства.

Тема 24. Економічна безпека підприємства

Змістово-типологічна характеристика економічної безпеки підприємства. Аналітична оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Основні напрями організації економічної безпеки за окремими функціональними складовими. Служба безпеки підприємства.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 378 с.
2. Гетьман О.О., Шаповал В.Н. Економіка підприємства: навч. посібник. К: Центр учбової літератури, 2019. 480 с.
3. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с. URL: <https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-03/%21%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%95%D0%9F%20%D0%9F%D0%A2%D0%91.pdf>
4. Дмитрієв І.А., Шевченко І.Ю. Економіка підприємства: навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів. Харків: ХНАДУ, 2018. 292 с.

ПРОЄКТНИЙ АНАЛІЗ

Тема 1. Проєктний аналіз як методологія та навчальна дисципліна

Предмет і мета проєктного аналізу. Еволюція проєктного аналізу. Концепція проєктного аналізу. Принципи проєктного аналізу.

Тема 2. Концепція проєкту

Поняття проєкту. Основні ознаки проєкту. Класифікація проєктів. Типові проєкти. Середовище проєкту. Учасники проєкту.

Тема 3. Життєвий цикл проєкту

Поняття життєвого циклу проєкту. Складові життєвого циклу проєкту за визначенням Організації Об'єднаних Націй по промислового розвитку (UNIDO). Складові життєвого циклу проєкту за визначенням Світового банку.

Тема 4. Концепція витрат і вигод у проєктному аналізі

Визначення цінності проєкту. Поняття явних і неявних вигод і затрат. Методика оцінки неявних вигод і затрат. Безповоротні витрати.

Альтернативна вартість та її використання у проєктному аналізі. Концепція альтернативної вартості. Визначення вигод у проєктному аналізі.

Тема 5. Цінність грошей у часі

Концепція цінності грошей у часі. Прості і складні відсотки. Розрахунок майбутньої і теперішньої вартостей при використанні простих і складних відсотків. Врахування впливу інфляції на майбутню вартість та відсоткову ставку.

Тема 6. Проєктний грошовий потік

Грошові потоки, їх сутність та класифікація. Ануїтети: основні поняття та показники. Нарощення та дисконтування грошових потоків. Порівняння альтернативних можливостей вкладання грошей за допомогою техніки дисконтування і нарощення.

Види цінних паперів. Оцінка вартості облігацій. Оцінка вартості акцій.

Складання графіків повернення довготривалих кредитів. Погашення кредиту періодичними внесками. Амортизаційне погашення кредиту. Взаємозв'язок між функціями складного відсотку.

Тема 7. Стандарти фінансові та неформальні критерії прийняття проектних рішень

Поняття та економічна сутність вартості капіталу. Методи оцінки вартості власного і позичкового капіталу. Середньозважена вартість капіталу.

Принципи оцінки ефективності проектних рішень. Прості статистичні показники оцінки проектних рішень. Обґрунтування ставки дисконтування при оцінці ефективності проектних рішень. Показники ефективності проектних рішень з врахуванням фактору часу.

Дисконтований період окупності. Чиста теперішня вартість. Дисконтований індекс прибутковості. Внутрішня норма прибутковості. Порівняння чистої теперішньої вартості та внутрішньої норми прибутковості. Прийняття проектних рішень за критерієм найменшої вартості експлуатації.

Розрахункові схеми оцінки показників ефективності інвестиційних проектів. Традиційна схема розрахунку. Схема власного капіталу.

Тема 8. Динамічний аналіз безбитковості проекту

Аналіз взаємозв'язку витрат, виручки і прибутку. Алгебраїчне вирішення аналізу безбитковості. Графічна інтерпретація показників безбитковості. Аналіз безбитковості для багатомономенклатурної продукції. Оцінка впливу факторів на критичний обсяг реалізації.

Тема 9. Оцінювання і прийняття проектних рішень в умовах ризику та невизначеності

Вплив ризиків та невизначеності на проектні рішення. Класифікація проектних ризиків. Методи оцінки проектних ризиків.

Тема 10. Функціональні аспекти проектного аналізу

Маркетинговий аналіз, його мета і завдання. Технічний аналіз, його мета і завдання. Економічний аналіз, його мета і завдання. Фінансовий аналіз проекту.

Соціальний аналіз, його мета і завдання. Інституціональний аналіз, його мета і завдання. Екологічний аналіз, його мета і завдання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Проектний аналіз: навч. посібник / Н.Й. Басюркіна, С.А. Горбаченко, В.А. Карпов, Р.І. Шевченко-Переполькіна; за редакцією проф. Карпова В.А. К.: Видавничий дім «Кондор», 2019. 324 с.
2. Чевганова В.Я., Биба В.В., Скрильник А.С. Проектний аналіз: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2019. 258 с.
3. Швець Л.П., Пилипак О.В. Проектний аналіз: навчальний посібник. Львів: Новий Світ-2000, 2020. 643 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Тема 1. «Організація» як наука у системі наукових знань

Організація виробництва в ринкових умовах як об'єкт вивчення. Предмет курсу, методологічні особливості його викладання. Мета, завдання та зміст дисципліни. Зв'язок з іншими дисциплінами. Розвиток науки та практики організації виробництва.

Тема 2. Бізнес-процеси підприємства

Поняття бізнес-процесів. Класифікація бізнес-процесів. «Вхід, вихід» бізнес-процесів; «декомпозиція бізнес-процесів». Ключові принципи вдосконалення бізнес-процесів.

Тема 3. Підприємство як система, суб'єкт господарювання та об'єкт організації його бізнес-процесів

Характеристика підприємства як системи, його особливості. Підприємство як ймовірна, відкрита, штучна система. Поняття підприємства як організаційно відокремленої та економічно постійної первинної ланки виробничої сфери. Взаємовідносини підрозділів та служб підприємства в системі організації виробництва. Організаційно-правові форми підприємств та види об'єднань. Процесний підхід до організації бізнес-процесів та управління підприємством.

Тема 4. Операційна діяльність підприємства. Структурні підрозділи суб'єктів бізнесу

Сутність операційної діяльності підприємства. Внутрішній устрій підприємства, види структур, їх характеристика. Чинники, які впливають на формування виробничої структури

підприємства. Формування оптимальних структур. Порядок побудови виробничої структури підприємства.

Тема 5. Виробничий процес, його характеристика

Елементи виробничого процесу. Чинники, що визначають характер виробничого процесу. Класифікація виробничих процесів: за роллю в процесі виробництва; за стадіями, за характером впливу на предмети праці, за рівнем організації. Технологічна операція. Основні принципи раціональної організації виробничого процесу: спеціалізація, пропорційність, паралельність, прямоточність, безперервність, ритмічність, автоматичність, гнучкість, профілактика, їх сутність та реалізація в сучасних умовах.

Тема 6. Типи виробництва та їх техніко-економічна характеристика

Поняття типу виробництва. Окремі типи виробництва: одиничне, серійне, масове; їх ознаки. Порівняльна характеристика організаційних типів виробництва.

Тема 7. Виробничий цикл

Сутність та складові виробничого циклу. Характеристика послідовного виду руху предметів праці, розрахунок тривалості операційного циклу. Характеристика паралельного виду руху предметів праці, розрахунок тривалості операційного циклу. Характеристика послідовно-паралельного виду руху предметів праці, розрахунок тривалості операційного циклу. Позитивні та негативні сторони видів руху предметів праці. Напрямки скорочення тривалості виробничого циклу.

Тема 8. Методи організації виробничих процесів

Методи організації виробництва. Непотокові методи організації виробництва. Організація непотокового виробництва: його ознаки і сфери застосування. Модифікації непотокового виробництва, їх особливості та ефективність застосування. Загальна характеристика поточкового виробництва (ознаки, умови застосування, класифікація поточкових ліній). Особливості організації та основні параметри функціонування поточкових ліній. Тенденції розвитку поточкового виробництва в Україні та інших країнах світу. Об'єкти і засоби механізації та автоматизації виробництва. Основи організації автоматизованого виробництва, сфера його застосування.

Тема 9. Форми організації виробництва

Основні форми організації виробництва, показники, що характеризують. Характеристика форм організації виробництва. Сутність та характеристика основних видів концентрації виробництва. Сутність та характеристика видів спеціалізації виробництва. Конверсія як форма організації виробництва. Сутність кооперування як форми виробничих зв'язків. Комбінування як суспільна форма організації виробництва. Сутність диверсифікації виробництва.

Тема 10. Організація трудових процесів

Поняття і цілі організації трудових процесів. Класифікація трудових процесів за ознаками. Формалізація трудового процесу і його умов. Основи організації трудової діяльності. Форми розподілу праці на підприємстві. Організація робочого місця. Організаційна система забезпечення та обслуговування робочих місць. Види робочих місць залежно від ознак. Спеціалізація робочого місця. Планування робочого місця.

Тема 11. Організація технічної підготовки виробництв.

Система обслуговування виробництва

Основні завдання, принципи та етапи організації технічної підготовки виробництва.

Поняття інфраструктури підприємства. Складові технічного обслуговування виробництва. Організація ремонтного господарства. Види ремонтів. Тривалість ремонтного циклу. Організація інструментального господарства. Визначення потреби в інструменті. Організація транспортного господарства. Вантажоборот, вантажний потік. Організація енергетичного господарства. Функції енергетичного господарства. Види енергії. Організація складського господарства. Напрями вдосконалення складського господарства.

Тема 12. Формування якості і забезпечення конкурентоспроможності продукції

Сутність та показники якості продукції. Методи визначення рівня якості продукції. Організаційно-технічні чинники виробництва у забезпеченні якості продукції. Управління якістю продукції і праці на підприємстві. Організація технічного контролю якості продукції. Статистичні методи управління якістю продукції. Планування, нормування та оцінка якості продукції на державному рівні. Сутність та параметри конкурентоспроможності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Диха М.В. Організація бізнес-процесів: методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни для студентів економічних спеціальностей. Хмельницький: ХНУ, 2020. 90 с.
2. Єрмаков О.Ю., Жибак М.М., Динька П.К., Христенко Г.М., Гурська І.С. Організація виробництва: навч. посібник. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2019. 414 с.
3. Козик В.В., Гавриляк А.С., Петрушка Т.О. Організація виробництва: підручник для здобувачів за спеціальністю 051 «Економіка». Вид-во «Львівська політехніка». 2020. 256 с.
4. Організація виробництва: курс лекцій: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка». КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: О.О. Кожемяченко. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 233 с.
5. Петренко К. В., Скоробогатова Н. Є. Економіка і організація виробництва: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за технічними та інженерними спеціальностями. К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 177 с.

ПЛАНУВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Тема 1. Теоретико-методологічні основи планування діяльності підприємства

Сутність, об'єкт і предмет вивчення. План і ринок. Необхідність планування діяльності підприємства в умовах ринку. Формальне й інтуїтивне планування. Ступінь невизначеності в плануванні. Принципи планування діяльності підприємства. Методи планування. Вимоги до технології (процедури) планування в умовах ринкових відносин.

Тема 2. Система планів підприємства.

Функціонування системи планування на підприємстві. Різновиди планів та їх комплекси. Зміст поточних планів та організація їх розробки.

Тема 3. Нормативна база планування

Класифікація норм і нормативів. Система економічних норм і нормативів: нормування витрат праці, нормування предметів праці, нормування засобів праці, календарно-планові і фінансові нормативи.

Тема 4. Маркетингові дослідження, планування збуту і контролю продукції

Цілі ті задачі планування обсягів продажу. Формування плану збуту з урахуванням досліджень ринку, життєвого циклу продукції. Пропозиція та попит. Детермінанти попиту. Параметри впливу на збут. Дослідження кон'юнктури ринку. Планування реклами. Асортиментна політика підприємства. Технологія обґрунтування плану збуту та контроль за його виконанням.

Тема 5. План виробництва і реалізації продукції

Структура та показники виробничої програми, Розробка плану продажу (плану реалізації продукції) і виробничої програми. Валова продукція і незавершене виробництво Проблеми оптимізації виробничої програми.

Тема 6. Оперативно-календарне планування і контроль.

Зміст і завдання оперативно-календарного планування. Подетальна, позамова, по комплектна система оперативного планування. Планування по запасах, на склад або ринок. Ритмічність виробництва. Особливості оперативно-календарного планування на підприємствах одиничного, серійного та масового типів виробництва. Контроль виконання оперативних планів.

Тема 7. Матеріально-технічне забезпечення виробництва

Зміст процесу планування матеріально-технічного забезпечення в ринкових умовах. Планування потреби в матеріально-технічних ресурсах. Методи нормування матеріальних ресурсів. Оптимізація обсягів запасів матеріально-технічних ресурсів. Планування поставок матеріальних ресурсів. Особливості визначення потреби цехів у матеріальних ресурсах в різних типах виробництва.

Тема 8. Забезпечення операційної діяльності виробничою потужністю

Виробнича потужність, чинники, що її визначають, послідовність розрахунків. Методики розрахунку виробничої потужності. Резерви зростання і використання виробничої потужності. Розрахунок пропускної спроможності, завантаження і змінності роботи устаткування. Система показників виробничої потужності.

Тема 9. Планування продуктивності праці

Недоліки методу планування зростання продуктивності праці за факторами. Сутність методу розрахунку продуктивності праці по «нормативній базі на початок планового періоду»

Загальна схема (технологія) планування чисельності працівників і продуктивності праці. Методика (алгоритм) прогнозу чисельності працівників і продуктивності праці (на умовному прикладі).

Тема 10. План по праці і заробітній платі

Зміст і задачі плану по праці і заробітній платі. Планування чисельності персоналу. Планування розвитку персоналу. Планування організації праці. Склад фонду оплати праці. Планування фондів заробітної плати.

Тема 11. Виробнича інфраструктура підприємства

Особливості функціонування та планування підрозділів виробничої інфраструктури. Планування забезпечення підприємства технологічним оснащенням. Планування діяльності ремонтного виробництва. Планування енергозабезпечення підприємства. Планування транспортного обслуговування виробництва.

Тема 12. Планування собівартості продукції в умовах ринкових відносин

Сутність та класифікація витрат на виробництво. Види собівартості продукції. Методи калькулювання собівартості продукції. Метод позамовної і попроцесної калькуляції. Метод «загальної калькуляції» і калькуляції «методом величини покриття». Необхідність перегляду концепції планування собівартості продукції.

Недоліки планування зниження собівартості продукції за факторами. Технологія (процедура) планування зниження собівартості продукції від «нормативної бази на початок планового періоду». Маржинальний прибуток і аналіз виконання плану собівартості продукції за плановий період (квартал). Складання кошторису витрат на виробництво. Постійні і умовно-постійні витрати та проблеми їх розподілу.

Тема 13. Планування матеріально-технічного забезпечення підприємства

Зміст процесу планування матеріально-технічного забезпечення в ринкових умовах. Визначення потреби в матеріально-технічних ресурсах. Методи нормування матеріальних ресурсів. Оптимізація обсягів запасів матеріально-технічних ресурсів. Планування поставок матеріальних ресурсів.

Тема 14. Фінансове планування підприємства

Цілі, задачі та функції фінансового планування на підприємстві. Зміст фінансового плану. План прибутків і збитків. План (прогноз) руху коштів. Балансовий план (проект).

Тема 15. Планування і контроль витрат виробництва

Терміни та поняття. Класифікація витрат на виробництво. Види собівартості продукції. Методи калькулювання собівартості продукції. Метод позамовної і попроцесної калькуляції. Метод «загальної калькуляції» і калькуляції «методом величини покриття». Необхідність перегляду концепції планування собівартості продукції. Мета та завдання розробки плану собівартості продукції. Недоліки планування зниження собівартості продукції за факторами. Технологія (процедура) планування зниження собівартості продукції від «нормативної бази на початок планового періоду». Маржинальний прибуток і аналіз виконання плану собівартості продукції за плановий період (квартал). Складання кошторису витрат на виробництво. Постійні і умовно-постійні витрати та проблеми їх розподілу. Контроль витрат виробництва.

Тема 16. Планування прибутку в умовах ринку

Економічна сутність прибутку в умовах ринку. Взаємозв'язок обсягу реалізації, прибутку і витрат виробництва (механізм управління прибутком). Планування прибутку. Застосування ринкових інструментів у формальному плануванні. Планування прибутковості підприємства. Планування податків.

Тема 17. Фінансове планування і контроль на підприємстві

Цілі, задачі та функції фінансового планування на підприємстві. Зміст і завдання фінансового плану. Планування потреби у фінансових ресурсах. План прибутків і збитків. План (прогноз) руху коштів. Балансовий план (проект). Фінансовий контроль на підприємстві.

Тема 18. Планування і контроль оновлення продукції

Формування планів оновлення продукції, їх склад і завдання. План НДДКР і створення нової продукції. Оптимізаційні планові розрахунки нововведень продукції та планування витрат на підготовку і освоєння виробництва нової продукції. Об'ємно-календарне планування виробництва нової продукції. Сіткові методи планування. Методика розробки і розрахунку сітьового графіка. Оптимізація сітьових графіків та контроль за їх виконанням.

Тема 19. Планування організаційно-технічного розвитку виробництва

План технічного й організаційного розвитку підприємства і система планування на основі нормативів на початок планового періоду. Класифікація заходів плану технічного й організаційного розвитку і розрахунок зміни норм.

Типовий зміст плану технічного розвитку підприємства. Оцінка технічного рівня розвитку підприємства.

Тема 20. Бізнес-планування

Бізнес-план у ринковій системі господарювання. Підготовка та технологія розробки бізнес-плану. Зміст і структура бізнес-плану.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Орлов О.О., Рясних Є.Г. Інновації у плануванні на основі концепції маржинального доходу. Монографія. «Новий Світ -2000». Львів, 2019. 159 с.
2. Варналій З.С., Васильців Т.Г., Лупак Р.Л., Білик Р.Р. Бізнес-планування підприємницької діяльності: навч. посіб. Чернівці: Технодрук, 2019. 264 с. URL: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Ekonomiky/Docs/2020_Biznes-planuvannja_pidprijemnickoji_dijalnosti.pdf
3. Веретенникова Г.Б., Томах В.В., Геращенко І.М. Планування та організація діяльності підприємства: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 210 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/26529/1/2020-%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%93%20%D0%91%2C%20%D0%A2%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%85%20%D0%92%20%D0%92%2C%20%D0%93%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%86%20%D0%9C.pdf>
4. Планування і контроль на підприємстві: навчальний наочний посібник: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за спеціальністю 051 «Економіка»; уклад. І. В. Макалюк. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 241 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/47975/1/Planuvannia_2022.pdf
5. Планування діяльності підприємств: навч. посіб. / П.С. Березівський, Н.І. Михалюк, Л.Я. Балаш та ін. ; за ред. Н.І. Михалюк. Львів: «Новий світ-2000», 2020. 620 с.
6. Залуцький І.Р., Цимбалюк В.М., Шевченко С.Г. Планування і діагностика діяльності підприємств: навч. посіб. Львів: Видавництво «Новий світ-2000», 2020. 320 с.
7. Гусева О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Планування діяльності підприємств: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. 135с. URL: https://dut.edu.ua/uploads/1_2159_90898853.pdf

ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ПРИ ПРИЙНЯТТІ ПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Тема 1. Підприємництво і ризик

Ризик і підприємницька діяльність. Відношення до категорії “ризик” на різних етапах розвитку цивілізації, економічних відносин у суспільстві. Ризик і сучасний розвиток економіки України. Властивості ризику. Функції ризику. Ризик і особа. Політичний ризик. Оцінка політичного ризику. Фактори ризику.

Тема 2. Види економічних ризиків у сучасному бізнесі

Загальні принципи класифікації. Зовнішні та внутрішні ризики.

Тема 3. Сутнісна характеристика господарських рішень

Господарські рішення та їх види. Способи формалізації та реалізації господарських рішень. Якість і ефективність господарських рішень.

Тема 4. Особливості прийняття господарських рішень

Процес прийняття господарських рішень. Основні моделі та засоби прийняття рішень. Характер та умови прийняття господарських рішень. Закони та закономірності, що впливають на прийняття рішень.

Тема 5. Методичні основи розробки та обґрунтування господарських рішень

Методи розробки рішень господарської діяльності. Обґрунтування господарських рішень. Прогнозування та аналіз господарських рішень.

Тема 6. Система управління (менеджмент) економічним ризиком

Становлення ризик-менеджменту. Система управління (менеджмент) економічним ризиком Основні принципи управління ризиком. Етапи управління ризиком, роль експертів і спеціалістів різних профілів для якісного менеджменту ризиком. Планування і невизначеність в умовах ризику.

Тема 7. Процедури управління ризиком на підприємстві у системі загального менеджмент.

Значення якісного аналізу ризику і методи його проведення. Класифікація втрат на підприємстві (виробнича, комерційна і фінансово-інвестиційна діяльність). Фактори і джерела ризику на підприємстві. Методи розпізнавання ризику. Інформаційне забезпечення і оцінка ризику. Розробка програми управління ризиком на підприємстві.

Тема 8. Розробка системи антиризикованих заходів

Використання в підприємницькій діяльності різних способів зниження ризику. Контроль і фінансування ризику. Внутрішні і зовнішні заходи, сфери застосування.

Тема 9. Методи кількісного аналізу конкретного ризику

Методи кількісного аналізу. Статистичний метод: сфери застосування, переваги і недоліки. Аналіз доцільності витрат, визначення зон ризику. Метод експертних оцінок. Метод аналогій, сфери застосування, труднощі в проведенні. Математичні методи: побудова «дерева рішень». Аналітичний метод, сфери застосування. Можливості проведення: аналіз чутливості, аналіз рівня ризику. Оцінка імовірності кількісних методів аналізу економічного ризику.

Тема 10. Моделювання ризикових ситуацій для прийняття управлінських рішень

Побудова платіжної матриці і матриці ризику. Критерії оцінки ризику за умов невизначеності. Чисті і змішані стратегії ризику. Розв'язок задачі лінійного програмування при формуванні стратегії гравця.

Тема 11. Процедура оцінки агрегованого ризику діяльності підприємства

Фінансово-кредитний ризик. Значення кредитів в діяльності підприємства, ефект фінансового важелю: диференціал і плече фінансового важелю, взаємовплив і оптимальні співвідношення. Сила впливу фінансового важелю і оцінка фінансово-кредитного ризику. Виробничий ризик, сила впливу операційного важелю, постійні витрати і їх роль у визначенні величини виробничого ризику. Сукупний ризик діяльності підприємства: виробничі і фінансові чинники. Аналіз доцільності витрат і оцінка забезпеченості підприємства оборотними коштами як метод оцінки ризику.

Тема 12. Методи оцінки фінансово-інвестиційних ризиків

Розвиток теорії фінансового ризику. Концепція ефективного портфеля Г. Марковича. В. Шарп і його «портфель ринку». Поняття систематичного і несистематичного ризику. Ризик окремого фінансового активу. Дохід від окремої фінансової інвестиції і його складові. Методи оцінки ризику окремого фінансового активу: аналіз чуттєвості кон'юнктури, аналіз імовірності розподілу дохідності. Ризик портфелю фінансових інвестицій. Оцінка ризику портфелю. Принципи формування оптимального портфелю фінансових інвестицій. Основні способи диверсифікації портфеля. Ризик реальних інвестицій, методи вимірювання і зниження. Приведення інвестиційних потоків і потоків доходу і оцінка ризику. Основні показники оцінки ризику реальних інвестицій: період окупності, чистий приведений дохід, індекс дохідності, внутрішня і необхідна норма дохідності. Аналіз чутливості інвестиційних проєктів. Методи формування портфелю реальних інвестицій.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посібник. [Т.А. Васильєва, С.В. Леонов, Я. М. Кривич та ін.]; під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.А. Васильєвої, канд. екон. Наук Я.М. Кривич. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 208 с URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/50229/5/Ekonomichnyi_ryzyk%20.pdf;jsessionid=627669BAF899D58CAD9556C6C29717A5
2. Управління ризиками у підприємстві: навчальний посібник / укладач М.В. Кармінська-Белоброва, Є.М. Ігнатова Харків: «Слово», 2014. 169 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161793454.pdf>
3. Кігель В.Р. Ризикологія: теоретичні основи та прикладні задачі, моделі і методи: навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. К.: Міленіум, 2017. 230 с.
4. Сулим М., Пенцак О. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків:

підручник для ВНЗ. Львів. Новий світ–2000, 2015. 330 с.

5. Управління ризиками: навчальний наочний посібник. / М.О. Кравченко, К.О. Бояринова, К.О. Копішинська; Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 432с URL: file:///C:/Users/epp/Downloads/Upravlinnia-ryzykamy_NavchNaochPosib.pdf

Тестові завдання за освітніми компонентами (навчальними дисциплінами), на базі яких складається атестаційний екзамен – <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=646>.